

Deliberationes tudományos folyóirat

14. évfolyam 1. szám 2021/1, 59–70.

Kézirat beérkezése: 2021.04.16.

Kézirat befogadása: 2021.08.16.

[DOI: 10.54230/Delib.2021.1.59](https://doi.org/10.54230/Delib.2021.1.59)

Deliberationes Scientific Journal

Vol.14; Ed.No.1/2021, pages: 59–70

Paper submitted: 19th April 2021

Paper accepted: 16th August 2021

[DOI: 10.54230/Delib.2021.1.59](https://doi.org/10.54230/Delib.2021.1.59)

VÍRUSOS GAZDASÁG

Gondolatok a COVID járvány uniós és hazai gazdasági hatásairól

Árpási Zoltán, Gödör Zsuzsanna, Nyári Csaba
Gál Ferenc Egyetem, Gazdasági Kar

Absztrakt

A koronavírus-járvány alapvetően változtatta meg a világról alkotott nézetünket. A gazdasági folyamatok ciklikusságát figyelembe véve már időszerű volt egy bizonyos fokú visszaesés, de a lezárásokkal járó pandémia jelentősen felgyorsította ezt a folyamatot. A tanulmányban azt tekintjük át, hogy milyen helyzetet teremtett mindez az unió, valamint a hazai gazdaság számára, hogyan változtak a főbb makrogazdasági mutatók, hogyan alakult az Európai Unió tagállamainak államadóssága és miként érintette a turizmus szektort a járvánnyal járó visszaesés.

Kulcsszavak: recesszió, covid és gazdaság, EU államadósság, turizmus szektor, vállalatok átalakulása,

VIRAL ECONOMY

Thoughts on the Impact of the COVID Epidemic on the EU and Domestic Economies

Zoltán Árpási, Zsuzsanna Gödör, Csaba Nyári
Faculty of Economy, Gál Ferenc University

Abstract

The coronavirus epidemic has fundamentally changed our view of the world. Taking the cyclical nature of economic processes into consideration, it was about time for a certain degree of recession, but this process has significantly been accelerated by the lockdown, triggered by the pandemic. The study examines the situation that the epidemic has created for the EU and our domestic economy, how the main macroeconomic indicators have changed, how the public debt of the EU member

states has been restructured and how the tourism sector has been affected by the downturn caused by the epidemic.

Key words: recession, Covid-19 and the economy, EU public debt, tourism sector, restructuring of businesses

BEVEZETÉS

A koronavírus-járvány kirobbanása váratlanul érte a világot. Bár már hosszú hónapok óta a levegőben volt a világgazdaságot érintő recesszió kibontakozása, a járvány azonban rendkívüli módon felgyorsította ezt a lassan formálódó folyamatot. Az alábbiakban azt tekintjük át, hogy milyen helyzetet teremtett mindez az unió, valamint a hazai gazdaság számára, hogyan változtak a főbb makrogazdasági mutatók, hogyan alakult az Európai Unió tagállamainak államadóssága és miként érintette a turizmus szektort a járvánnyal járó visszaesés.

A MAKROKÖRNYEZET ÉRTÉKELÉSE

A makrokörnyezet várható tendenciáinak értékelését nehezítik a koronavírus-járvány eddigi következményei, és a járványhelyzet jövőbeni alakulásának bizonytalanságai mint egyértelmű kockázat növelő tényezők. Ami biztos, hogy a 2019. évi adatoknak mint viszonyítási alapnak a későbbi időszakokra vonatkozóan meghatározó jelentőségük lesz. A PwC 2019-es globális válságfelmérése 19 lehetséges válságtényezőt azonosít, majd azokat 7 fő kategóriába sorolja — úgymint üzemeltetési, technikai, humanitárius, pénzügyi, jogi, valamint humán tőkével, illetve hírnévvel kapcsolatos válságtényezők. A vállalatok az általuk átélt három legsúlyosabb válságként a likviditási problémákat, a technikai hibákat és a működési zavarokat említik. Várható, hogy a jövőben a válságok még összetettebbek lesznek. (Price Waterhouse, 2020) A koronavírus-járvány mindazt újraírhatja, amit eddig a válságokról, ill. a válságok kezeléséről ezidáig megtanultunk. Ma már világosan látható, hogy a koronavírus járvány nyomán kialakuló új gazdasági helyzet differenciált módon át fogja rendezni az egyes ágazatok és gazdálkodási formák makrogazdasági pozícióit és ezeken belül a gazdasági szervezetek számát is.

A Covid-19 járvány hatásaként fontos megemlíteni, hogy olyan gyors és eddig nem tapasztalt változással járt a vállalatok működésében, amire eddig nem volt példa. (Angyal, 2020) Nyomában jelentős gazdasági átrendeződés figyelhető meg. Vannak nyertesek, mint a gyógyszeripar, az élelmiszerkereskedelem, az informatika és kommunikáció. Ezzel egyidejűleg olyan nagy vesztesei is kimutathatóak, mint a turizmus és vendéglátás, a légi közlekedés, vagy az autóipar. (Selmeci & Márton, 2020) Bizonyos értelemben minden vállalatnak meg kell küzdenie az új helyzet kihívásaival. A válság súlyossága és hossza nagymértékben függ az üzleti szervezetek válságkezelő tevékenységének sikerességétől, a válságkezeléshez hozzárendelt erőforrásoktól.

A helyzet néhány jelentősebb makrogazdasági adata (a teljesség igénye nélkül) a

KSH aktuális jelentései alapján az alábbiak szerint alakult.

Az államadósságot illetően érdemes nemzetközi összehasonlítást is végezni. A 2019-es évre sikerült csökkenteni a korábban felhalmozott államadósságokat az Unión belül, amit az 1. ábra (Eurostat 2021, Központi Statisztikai Hivatal 2021) is jól szemléltet.

1. ábra

*Az államadósság alakulása az uniós országokban a GDP százalékában
(2008, 2011, 2018, 2019 éves és 2020 3. negyedév)*

forrás: saját szerkesztés az Eurostat (2021) és a KSH (2019) adatai alapján

Jónéhány országnak, köztük Magyarországnak is sikerült jelentős sikereket elérni az államadósság leszorításában. Most ez a folyamat megszakadni látszik, mivel a 2020-as év harmadik negyedévének végére már 74,3 % Magyarország esetében az államadósság, és vannak olyan tagállamok, amelyeknél ez az érték már meghaladja a 100 %-ot is. Ha a maastrichti kritériumoknak most kellene megfelelni az államadósság alapján, akkor azt csak 12 tagállam teljesítené, akik között van olyan is, amelyik nem is tagja az euró övezetnek.

A járványhelyzet jelentős hatást gyakorolt a foglalkoztatásra. A 2020. március-május közötti időszakban a foglalkoztatottak száma 4,403 millió fő volt, az előző év azonos időszakához képest 97,3 ezer fő a csökkenés (2,2%) Közel 100 ezer fő külföldi munkahelyét veszítette el ebben az időszakban. (Központi Statisztikai Hivatal, 2020c)

2020. áprilisban a bruttó átlagkereset 400 200 forint volt, 7,8%-kal magasabb, mint 2019-ben. A koronavírus-járvány gazdasági következményeivel összefüggésben a keresetek növekedési üteme lassult, az előző év azonos időszakában mért 9%-os növe-

kedéshez képest. 2020. január–áprilisban a bruttó átlagkereset 388 000, a nettó átlagkereset 258 000 forint volt, ez 8,7%-kal haladta meg az előző év azonos időszakának kereseteit. (Központi Statisztikai Hivatal, 2020d)

A forint árfolyama az euróhoz viszonyítva 11 %-os, a dollárhoz viszonyítva 15 %-os gyengülést mutatott áprilisban, az előző év azonos időszakához képest. Ugyanebben a megközelítésben az export értéke 37, az importé pedig 29 százalékkal csökkent, A termék-külkereskedelem egyenlegünk 790 millió euróval romlott.

Az ipari termelői árak együttesen májusban 1,7%-kal meghaladták az előző év azonos időszaki árait. Az áralakulást döntően befolyásolták a koronavírus-járvány nyomán megváltozott gazdasági trendek, amelyek hatása a pénz-és árupiacokon egyaránt érezhető volt (pl. a forint árfolyamváltozásában, illetve a nyers- és alapanyagok világpiaci árában) (Központi Statisztikai Hivatal, 2020b) A kormányzati szektor 2020. első negyedéves hiányának nagysága GDP-arányosan 1,5 százalékos, 180 milliárd Ft. (Központi Statisztikai Hivatal, 2020b)

Már ez a néhány adat is előrevetíti, hogy 2020-ban elkezdődött és várhatóan továbbra is jelentős lesz a regisztrált gazdasági szervezetek számának csökkenése. Témánk szempontjából fontosnak tartjuk áttekinteni azokat a változásokat, amelyek a regisztrált gazdasági szervezetek számának alakulását jellemezték a járványt megelőző időszakban.

Az elmúlt években a gazdasági szervezetek száma Magyarországon folyamatosan emelkedett, 2015-ben 1 837 704, míg 2019 végén 1 945 751 szervezetet regisztráltak, ami 5,87 %-os növekedés. Az időszakon belül megfigyelhető a társas vállalkozások számának folyamatos csökkenése, ami már korábban, a 2010-es évektől kezdődő folyamat volt. Ez a folyamat részben a visszaélések korlátozása érdekében meghozott, szigorúbb cégalapítási szabályozással magyarázható, amelyet 2012 óta alkalmaznak. Ezzel párhuzamosan megfigyelhető az önálló vállalkozások részarányának emelkedése a társas vállalkozásokhoz képest. 2019 végén a vállalkozások gazdálkodási forma szerinti megoszlásában 71,3%-os az önálló vállalkozók részaránya (1 279 135 db), a társas vállalkozások 28,7%-os arányával szemben (515 274 db). Az önálló vállalkozókon belül magas, 42 % az egyéni vállalkozók aránya. Érdekeség, hogy a legtöbb szervezetet az egyéb önálló vállalkozó, adószámos magánszemély kategóriákban regisztrálták.

A társas vállalkozásokon belül figyelmet érdemel a korlátolt felelősségű társaságok számának változása: 2013-ig folyamatos növekedés, majd innen csökkenés jellemző: 2013-ban 413 836 Kft. volt jelen a gazdaságban, ami 2019 végére 375 884-re csökkent, közel 10 százalékponttal. A betéti társaságok száma és aránya csökkenő, a 2006-os 221 152 helyett ma már 117 ezer körüli. Összességében országos átlagban tavaly ezer lakosra 184 vállalkozás jutott, melyből 131 az önálló vállalkozó és 53 a társas vállalkozás. Mindezen mutatók területi megoszlása rendkívül eltérő. (Központi Statisztikai Hivatal, 2021)

Az elmúlt öt évre jellemző, hogy bizonyos ágazatokban jelentősen, közel kétszere-

sére emelkedett a vállalkozások száma, ezek a villamosenergia-, gáz-, és gőzellátás, ami elsősorban a megújuló villamosenergia-termelésnek, a napenergia hasznosításnak tudható be. Húzóágazat volt az építőipar, ahol öt év alatt 150%-ra nőtt az önálló vállalkozások száma, döntő módon a kormányzati intézkedések kedvező hatására. (pl. CSOK, EU források széleskörű bevonása, kedvezőbb hitelkonstrukciók). Itt kiugró növekedést mutatott az ágazat 2019-ben, a 27%-os áfakulcs 5%-os mérséklése, és a Növekedési Hitelprogram hatására. Ez a terület a válság nyomán fékeződni fog, a kintlévőségek emelkedése, ezzel együtt a fizetéseképtelenség esélye vélhetően növekedni fog.

A legtöbb vállalkozás továbbra is a mezőgazdaságban, a kereskedelem, szállítás, szálláshely-szolgáltatás, a tudományos, műszaki, adminisztratív tevékenység, valamint az ingatlanügyletek területén tevékenykedett. Ezek egy része a koronavírus járvány nyomán kialakuló helyzet egyértelmű vesztesének tekinthető, veszélyzónában lévő.

Szintén növekvő jelentőségű és súlyú az információ-technológiában tevékenykedő vállalkozások szerepe, 2015 és 2019 között itt 28 558-ról 37 769-re emelkedett a regisztrált vállalkozások száma.(32%) Itt a növekedés várhatóan megmarad.

Látványos volt a film- és műsorkészítő szektor vállalkozásainak növekvő száma, az elmúlt öt évben 4577-ről 7174-re (56,7%) Ezek a vállalkozások jelentős mértékű bizonytalanságban vannak, jórészt leálltak a járvány miatt.

Érdekesen alakul az ingatlanpiacon tevékenykedő szervezetek száma. A 2008-as válság nyomán bevezetett lakáshitelezés szigorítások miatt 2011-re mélypontra kerültek, majd azóta emelkedik a számuk, amit ismét megállíthat, sőt csökkenthet a mostani vírus-helyzet piacromboló hatása. (Központi Statisztikai Hivatal, 2020)

1. táblázat

Új és megszűnt vállalkozások száma gazdálkodási forma szerint

Vállalkozások	2018			2019		
	új	megszűnt	egyenleg	új	megszűnt	egyenleg
Egyéni	74 998	36 217	38 781	87 826	53 802	34 024
Társas	27 556	32 413	4 857	28 782	30 174	1 392
Összes	125 564	85 185	40 469	138 112	98 085	40 027

Forrás: saját szerkesztés a KSH (2020e) adatai alapján

A vállalkozások számának emelkedését az utóbbi években jelentős mértékben segítették a kormányzati gazdaságpolitika törekvései. Ennek köszönhetőek a bevezetett kedvező hitelkonstrukciók (NHP), az építőipari áfa-csökkentés és a családtámogatás, ezek közvetett módon az építőipar és az ingatlanügyletek fellendülésében játszottak szerepet. A vállalkozások nyereségességét, növekedési pályáját javító előnyösebb

adózási formák (pl. KATA, KIVA) is megnövelték a vállalkozási kedvet, így azok számát is, emellett lényegesen segítették a gazdasági szereplők adó-moráljának javulását. Míg 2013-ban e két adózási formát 15841-en választották, 2018-ban már 56274-en. Ezen adózási formák hozzájárultak ahhoz is, hogy sok korábbi alkalmazott vált ön-foglalkoztatóvá. (Központi Statisztikai Hivatal, 2020c)

Érdekes kettősség, hogy 2019-ben az előző évhez képest 10 százalékkal több új vállalkozást regisztráltak (138 000), ugyanakkor a megszűnések száma is növekedett, utóbbi 15 százalékkal, számszerűen 98 000-re.

Érdemes áttekinteni, hogyan alakultak a megszűnés egyes esetei a társas vállalkozások körében. Feltehetjük magunknak azt a kérdést is, lehet-e párhuzamokat vonni a korábbi évek tendenciái és napjaink válságának következményei között?

2. táblázat

Társas vállalkozásokat lezáró eljárások számának alakulása (adatok: db)

Eljárások	Évek					
	2008	2010	2012	2014	2017	2019
felszámolás	24 169	30 487	42 145	31 370	14 058	10 324
végelszámolás	17 116	21 263	33 305	22 290	9 775	10 226
kényszertörlesztés	-	-	-	20 835	16 809	19 958
együtt	41 285	51 750	75 450	74 495	40 642	40 508

Forrás: saját szerkesztés a KSH (2020e) adatai alapján

A felszámolási eljárások száma 2008-tól 2012-ig minden évben jelentősen emelkedett, ezt követően 2019-ig folyamatosan csökkent. Az adott időszak egészében 47,3%-os visszaesés figyelhető meg. A tendencia hasonló a végelszámolások esetén is, a közel tíz év alatt összességében 40 % körüli az eljárások számának csökkenése. Az időszak adatai alapján kijelenthető, hogy a 2008-as válság nyomán elindult egy megszűnési hullám, amely 2012-ben érte el csúcspontját, ebben az évben több mint 75 000 társas vállalkozás zárult le. Vagyis a pénzügyi válság késleltetett reálgazdasági hatásai elhúzódva, négy éven át növelték a felszámolások és végelszámolások nagyságát. A gazdasági konjunktúra 2016-tól érezteti a hatását, a végelszámolások száma gyakorlatilag alig változik, a felszámolásoké csökken. A 2014-ben bevezetett kényszertörlesztések száma 20 835-ről 2019-re 19 958-ra csökkent, alig módosult, egy kiugró adat van, 2015-ben 26 577.

Várhatóan 2020-ban és az azt követő néhány évben a koronavírus-járvány következtében – hasonlóan a 2008. utáni időszakhoz – a felszámolási eljárások és a végelszámolások száma jelentősen emelkedhet.

A csőd-eljárások száma nagyon alacsony a magyar vállalkozások válságkezelési gyakorlatában. A közeli jövő izgalmas kérdése lehet, hogy a vállalkozások milyen

mértékben fedezik fel, tudnak-e élni ennek lehetőségével 2020-ban és azt követően is?

GLOBÁLIS ÉS HAZAI TRENDEK A TURIZMUSBAN – HELYZETELEMZÉS ÉS KILÁTÁSOK

A koronavírus okozta járvány a fentiekben ismertetett makrotrendek negatív irányú kibontakozását hozta magával. A különböző nemzetgazdasági szektorokat eltérő mértékben, ám egységesen kedvezőtlenül érintette. Ezek közül globálisan talán a leginkább figyelemre méltó a turisztikai ágazatban bekövetkezett változások elemzése és az esetleges megoldási lehetőségek átgondolása. Ahogy az a járvány utáni gazdasági talpraállást illetően sem egyértelmű, úgy az idegenforgalmat érintően talán még kérdőjelesebb, hogy milyen dinamikával talál majd az ágazat magára.

A járvány drámai berobbanásának megakadályozására meghozott nemzetközi korlátozó intézkedések egyértelműen legnagyobb vesztese a turizmus és vendéglátás szektor volt. Magyarországon ez 2020. márciusával kezdődően azzal járt, hogy a szálláshelyek hónapokra bezártak. A vendéglátóegységek pedig – amennyiben adottságaik és lehetőségeik ezt engedték – házhozszállításra tértek át. A munkaadók jelentős része bízott abban, hogy a néhány hónapos lezárás meghozza eredményét és a nyári szezontól kezdődően már újra normális mederben működtethetik vállalkozásaikat. Nem így lett. A nyári enyhítésnek ugyan szükségszerűen volt forgalomélénkítő hatása, de az ősz újabb szigorítások meghozatalát tette indokolttá. Mindez az állami támogatások ellenére is sok szolgáltatót sodort bizonytalan helyzetbe.

A szektorban dolgozók ugyanis az első hullám idején – bízva a kialakult helyzet átmeneti jellegében – többnyire állományban maradtak. Idővel azonban vagy elbocsátások áldozatai lettek vagy saját maguk döntöttek a bizonytalan helyzet megszüntetése mellett és kerestek más területen állást. Így az a szomorú munkaerőpiaci helyzet alakult ki, hogy képzett és gyakorlati tudással rendelkező szakemberek a turisztikai vagy vendéglátó szakmát maguk mögött hagyva más ágazatokban helyezkedtek el.

A nyári szezonokra egyébként is jellemző volt a vendéglátó szakmában jártas képzett szakemberek iránti megnövekedett igény, mindez a helyzet azonban a vélhetően jelentős számú pályaelhagyó miatt tovább fokozódik. Míg jelenleg nem, vagy csak jelentősen csökkentett kapacitással üzemelnek a szálláshelyek, addig az enyhítések nyomán létrejövő fokozódó utazási kedv miatt újfent szakemberhiány léphet fel. Ezek egy része azonban már elhelyezkedett máshol és nem feltétlenül kíván visszatérni egy látszólag törekeny szektorba.

3. táblázat
A kereskedelmi szálláshelyek külföldi és belföldi vendégforgalma

Év	Vendégek			Vendégéjszakák		
	Belföldi	Külföldi	Összesen	Belföldi	Külföldi	Összesen
Szám, ezer						
2001	3 003	3 070	6 073	7 754	10 894	18 648
2002	3 163	3 013	6 176	8 089	10 361	18 450
2003	3 367	2 948	6 315	8 571	10 040	18 611
2004	3 346	3 270	6 616	8 391	10 508	18 899
2005	3 618	3 446	7 064	8 958	10 779	19 737
2006	3 873	3 310	7 183	9 606	10 046	19 652
2007	4 023	3 451	7 474	9 957	10 171	20 128
2008	4 135	3 516	7 651	9 964	10 010	19 974
2009	3 923	3 228	7 151	9 490	9 220	18 710
2010	4 011	3 462	7 473	9 940	9 614	19 554
2011	4 199	3 822	8 021	10 205	10 411	20 616
2012	4 221	4 164	8 385	10 413	11 392	21 805
2013	4 497	4 388	8 885	10 985	11 983	22 968
2014	5 022	4 618	9 640	12 082	12 351	24 434
2015	5 474	4 929	10 403	12 925	12 962	25 888
2016	5 815	5 302	11 117	13 827	13 802	27 629
2017	6 234	5 650	11 884	14 827	14 942	29 769
2018	6 603	5 945	12 548	15 671	15 340	31 011
2019	6 752	6 169	12 920	15 785	15 753	31 538
2020*	4 012	1 366	5 378	9 916	3 774	13 690

Forrás: a KSH (2020a) adatai alapján

A 3. táblázat adatai jól mutatják azt a sokszerű visszaesést, amely a 2020-as esztendőben történt. Látható, hogy míg a belföldi turizmus a nyári nyaralásoknak köszönhetően, „csak” 40%-kal csökkent, addig az egész évre vonatkozóan a külföldi vendégek száma és ezzel együtt a vendégéjszakák száma is közel 80%-kal csökkent. Mindez azért is jár súlyos hatással, mert a korábbi évek eredményei jól tükrözik, hogy hagyományosan 50-50% a megoszlás a szektor egészét nézve, azaz a felét a belföldi, felét pedig a külföldi turisták adják. A jövőre nézve pedig valószínűleg a külföldi vendégek visszacsábítása lesz a komolyabb kihívás, viszont rájuk (is) az ágazatnak feltétlenül szüksége van.

HOGYAN TOVÁBB TURIZMUS?

Szinte már közhelyszámba megy a kijelentés, de a járvány rabságában töltött elmúlt több mint egy év valószínűleg alapvetően formálja majd át az emberek gondolkodását, értékrendjét és fogyasztási szokásait. A turizmus magára találásának lendületét alapvetően több tényező is befolyásolni fogja. Mindenképpen külön kell választani a belföldi és a külföldi vendégek utazásait. A korábbiakban bemutatott jellemzők alapján is jól látszik, hogy a vírushelyzet idején a külföldi látogatók száma csökkent a legrámaibb módon. Köszönhető mindez annak, hogy szigorúbb határellenőrzéseket foganatosítottak, illetve az elmúlt év jelentős részében többnyire 10-12 nap karantén

várt a beutazókra (vagy ennek a veszélye fennállt). Ilyen feltételek mellett az utazók többsége érthető módon távol maradt a külföldi desztinációktól és a hazait preferálta.

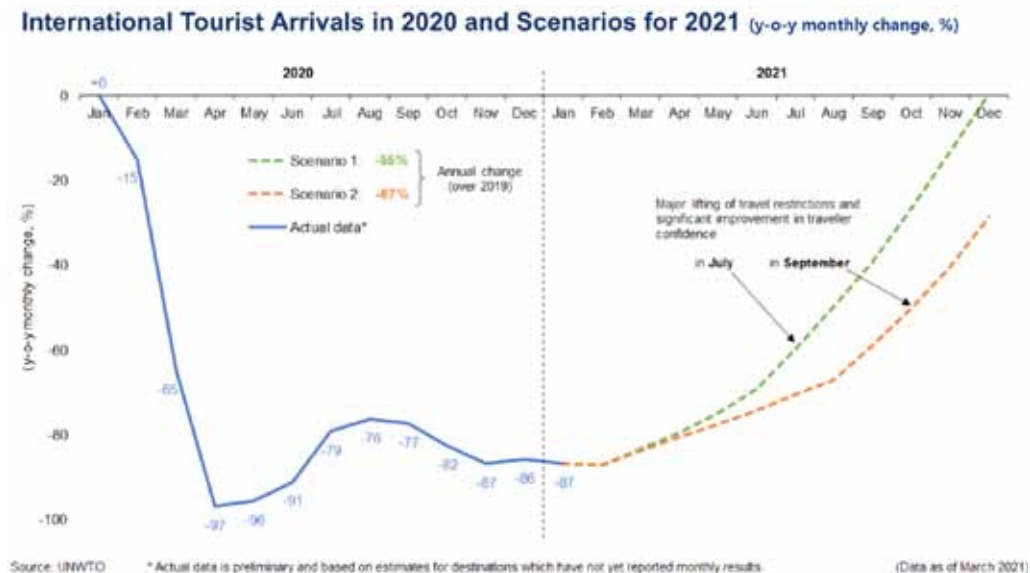
A nemzetközi utazások számának növekedését alapvetően a jövőt illető bizonytalanság teszi megkérdőjelezhetővé. Jelen pillanatban ugyanis nincs információ a határok nyitását illetően, az utazásokhoz kapcsolódó feltételek, szabályokat illetően, de még azt sem tudni, hogy mely oltásokkal lehet minden bizonnyal külföldre utazni. A WHO ajánlásait nem minden ország kezeli egységesen és így lehetnek majd jelentős eltérések. Bár az bizonyos, hogy azon országok, amelyek esetén a GDP döntő részét a turizmus adja, a szabályok nem fogják szűkíteni a beutazók lehetséges számát. A körülményekhez képest a legnagyobb rugalmassággal fogják körülhatárolni ezeket a feltételeket. Görögország már 2021 áprilisában kihirdette, hogy május 14-től megnyitják a határokat és bármilyen oltással, antitest igazolással vagy negatív teszttel be lehet menni majd az országba. (Indul az előszezon.)

Mindeközben a Svájcba érkezőkre kivétel nélkül 14 nap karantén vár, akármilyen igazolással is rendelkeznek. Ezek a szabályozások természetesen hétről hétre változnak/változhatnak, de ettől függetlenül jól tükrözik a szektorral szemben álló mérhetetlen bizonytalanságot. A bátrabbak már minden bizonnyal elkezdték foglalni a nyári nyaralást, ám a többség inkább kivár. Aminek pozitív következménye talán az lehet, hogy később majd a biztonságosabbnak vélt belföldi desztinációkat fogják előnyben részesíteni.

Ezzel a gondolattal el is jutottunk a másik fontos tényezőhöz. Ez pedig a belföldi turisták utazási hajlandóságával függ össze. Az kétségtelen, hogy a pandémia és az ezzel járó korlátozások miatt az emberek türelme és kitartása már a végét járja. Meglátszik ez a bevezetett óvintézkedések betartásán is, ha összevetjük a 2020 tavaszi és az egy évvel későbbi időszak megnyilvánulásait. Mindez talán érthető emberi reakció. Viszont együtt járhat egy megnövekedett utazási vágygal is, amely jót tesz majd a szektornak. Várhatóan a szigorítások folyamatos enyhülésével a nyári szezon az elmúlt évekhez hasonlóan lényegesen erősebb lesz és az újfent megjelenő keresletre megfelelő ajánlatokkal tudnak majd reagálni a szolgáltatók. Mint az több forrásból ismert, a szállodákat, gyógy- és strandfürdőket üzemeltetők komoly kampányokkal készülnek a belföldi turisták megnyerésére. Különösen azért, mert nem tudni, mit hoz az ősz és így egy erős nyár a túlélés záloga lehet.

2. ábra

A nemzetközi turista érkezések alakulása 2020-ban és a lehetséges forgatókönyvek 2021-re.

Forrás: World Tourism Organization (2020a)

A 2. ábrán látható a turizmus globális felfutásának feltételezett íve, attól függően, hogy július vagy szeptember hónapban jönnek-e az utazásokra vonatkozó enyhítések. Az mindenképpen jól látható, hogy a számok és a tendencia alapján már a mélypontot elérte az ágazat és erőteljesen a nyári nyitásra összpontosít. Az előrejelzések alapján év végére magára találhat a szektor, ami a 2022-es esztendőben talán újra az elmúlt évtizedekben tapasztalható növekedési pályára állhat, ám a 2019-es szint elérésére legalább 2,5-4 évet vélhetően várni kell (World Tourism Organization, 2020b).

Az pedig majd egy másik, jövőbeni elemzés témája lehet, hogy mennyire változtunk meg mi fogyasztók az elmúlt években és tudjuk-e ott folytatni, ahol abbahagytuk, vagy esetleg gyökeresen megváltoztak az igényeink, vágyaink, aggodalmaink, félelmeink.

ÖSSZEGZÉS

Az Európai Uniót sem kerülte el a járvány, ennek következtében a legtöbb ország szükségesnek látta a rendelkezésére álló gazdaságpolitikai eszközeinek bevetését. Elsődleges célok közt szerepelt a munkahelyek, valamint a gazdaságok működőképességének biztosítása. Az ezekhez szükséges források nem egyformán álltak/állnak a tagállamok rendelkezésére. A 2008-as gazdasági világválság után jelentős mértékben emelkedtek az

országok adósságai, amiben jelentős szerepe volt a kormányok gazdaságpolitikájának is. A válság rámutatott arra, hogy milyen sebezhető is lehet egy gazdaság, ha nem tud megfelelő válaszokat adni a kihívásokra. Az adósságnövekedés egyben figyelmeztetés is volt az országok számára, hiszen azok, akik már korábban is magasabb adóssággal rendelkeztek, pl. a maastrichti kritériumokat meghaladó volt annak mértéke, sokkal nehezebb helyzetbe kerültek. Ilyen válságot a modern kori gazdaságtörténet még nem tapasztalt, így nehéz az előrelátás. A válság természetét is nehéz megítélni: éppúgy lehet elhúzódó, vagy gyors lefolyású, mint esetleg hirtelen felugró. A tanulmányban ismertetett makrogazdasági mutatók is jól alátámasztják a helyzet komolyságát. A válság által egyik leginkább érintett szektor a turizmus, amelynek az újbóli növekedési pályára állítása hosszú hónapokat, éveket vehet igénybe. Annyi biztos, hogy ez a történet még jelenleg is íródik és egyelőre nehéz meghatározni a lecsengését. Az oltások felvételével talán visszatérhet az élet végre a normál kerékvágásba, de a gazdaságnak még minden bizonnyal több időre lesz szüksége, mire kiheveri a Covid mellékhatásait. Az MNB ugyanakkor jól reagált a válságra és post-COVID szindróma helyett teljes felépülést prognosztizál (MNB 2021.). Reméljük igaza lesz.

Kapcsolattartó szerző:

Árpási Zoltán

Gál Ferenc Egyetem, Gazdasági Kar

5600 Békéscsaba

Bajza u. 33.

arpasi.zoltan@gfe.hu

Corresponding author:

Zoltán Árpási

Faculty of Economy, Gál Ferenc University

Bajza str. 33.

5600 Békéscsaba, Hungary

arpasi.zoltan@gfe.hu

IRODALOMJEGYZÉK:

- Angyal, A. (2020). *A koronavírus felgyorsíthatja az ipari forradalmat*. https://index.hu/gazdasag/penzbeszel/2020/04/23/a_koronavirus_felgyorsithatja_az_ipari_forradalmat/
- Eurostat - General Government Gross Debt – (2021. 02.08) https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_17_40/default/table?lang=en
- Központi Statisztikai Hivatal. (2019). *Magyarország, 2019. I-III. negyedév*. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mone/mo1909.pdf>
- Központi Statisztikai Hivatal. (2020a). *A kereskedelmi szálláshelyek külföldi és belföldi vendégforgalma*. https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0017.html
- Központi Statisztikai Hivatal. (2020b). *Ipari termelői árak, 2020. május*. KSH Gyorstájékoztató, 2020. június 30. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/tar/tar2005.html>
- Központi Statisztikai Hivatal. (2020c). *Foglalkoztatottság, 2020. március-május*. KSH Gyorstájékoztató, 2020. június 29. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/fog/fog2005.html>

- Központi Statisztikai Hivatal. (2020d). *Keresetek, 2020. január-április*. KSH Gyorstájékoztató, 2020. június 30. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/ker/ker2004.html>
- Központi Statisztikai Hivatal. (2020e). *A regisztrált gazdasági szervezetek száma, 2019*. KSH Statisztikai Tükör, 2020. április 30. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/gazd/2019/index.html>
- Központi Statisztikai Hivatal. (2021). *A regisztrált gazdasági szervezetek száma*. http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qvd010.html
- Magyar Nemzeti Bank. (2021). Világjárványtól az újraindításig. Az MNB válságkezelő lépései. Magyar Nemzeti Bank tanulmánykötet, 2021. július
- Price Waterhouse. (2020). *A válságkezelési felkészültség, mint a jövő versenyelőnye: 4 500 válság tanulságai. A PwC 2019-es globális válságfelmérése*. https://www.pwc.com/hu/hu/kiadvanyok/assets/pdf/global_crisis_survey_2019.pdf
- Selmeci, P., & Márton, B. (2020). Lépéskényszerben a vállalkozások – Gyors válaszok a rendkívüli kihívásokra. *Világgazdaság*, 2020. 05.26. <https://www.vg.hu/velemenyelemzes/lepeskenyszerben-a-vallalkozasok-gyors-valaszok-a-rendkivuli-kihivasokra-2-2281473/>
- World Tourism Organization (2020a). International Tourism and COVID-19 <https://www.unwto.org/international-tourism-and-covid-19>
- World Tourism Organization (2020b). Impact assessment of the covid-19 outbreak on international tourism <https://www.unwto.org/impact-assessment-of-the-covid-19-outbreak-on-international-tourism>